

Sikre Fortidsminneforeningens museumsvirksomhet i 2027

Statsbudsjettet 2027 | Skriftlig innspill til Familie- og kulturkomiteen

Regjeringen foreslår å fjerne hele det øremerkede tilskuddet på 5,6 millioner kroner til Fortidsminneforeningens museumsvirksomhet. Tilskuddet finansierer faglig arbeid med å bevare og formidle noen av Norges aller viktigste kulturminner, blant dem åtte stavkirker. Kuttet kommer brått og uventet, etter at vi har meldt inn behov for økt støtte. Vi ba om en nødvendig opptrapping. Regjeringens svar er å sette tilskuddet til null.

Dette ber vi Stortinget om

1. **Sikre finansieringen i 2027.** Gjenopprett tilskuddet på 5,6 millioner kroner. Dette skal styrke bevaring, formidling og støtte til frivillige.
2. **Sikre en varig løsning.** Be regjeringen sørge for varig og forutsigbar finansiering av museumsvirksomheten. Vårt tidligere innspill om en økning på 6 millioner kroner i 2027 står ved lag. Driften og fagmiljøet må sikres mens den langsiktige finansieringen avklares.

Et landsdekkende museum båret av frivillighet og fagfolk

Fortidsminneforeningen forvalter åtte stavkirker, blant dem Urnes på UNESCOs verdensarvliste, Borgund og Hopperstad. Vi forvalter også andre kulturminner av nasjonal betydning, fra Steinvikholm slott til Olavsstøtten på Stiklestad. I 2025 hadde eiendommene 230 000 besøkende. Vi bevarer kulturminnene der de står og gjør dem tilgjengelige over store deler av landet. Samlingene og arkivene dokumenterer også frivilliges innsats for norsk kulturminnevern siden 1844.

Vi er en demokratisk medlemsorganisasjon der frivillige og ansatte sammen tar ansvar for kulturarven. Den sentrale museumsavdelingen har 3,7 museumsfaglige årsverk, i tillegg til to regionale halvstillinger. Disse ansatte støtter arbeidet på tvers av eiendommene og gir frivillige i Fortidsminneforeningens fylkesavdelinger og lokallag rådgivning, opplæring og hjelp til lokal museumsaktivitet. Frivilligheten bærer en stor del av arbeidet. Den trenger fagfolk å støtte seg på.

Driftsmidler er nødvendige for å gjennomføre bevaringstiltak

Foreningen er avhengig av faste ansatte som søker om midler til istandsetting, sikring og vedlikehold av eiendommene. De utarbeider søknader, planlegger tiltak og sørger for faglig oppfølging og rapportering. Museumstilskuddet finansierer denne kapasiteten. Et kutt i driftsstøtten svekker dermed også muligheten til å hente inn og bruke prosjektmidler til selve bevaringsarbeidet.

Hvis museumstilskuddet faller bort, risikerer vi å miste spesialisert kunnskap, blant annet om stavkirker og middelalderbygg. Tilbud til barn, digitale læringsressurser og oppfølging av frivillige rammes også. Ved eiendommen Elvebakken i Troms kan formidlingen av sjøsamisk levemåte og fornorskningens konsekvenser ikke videreføres som planlagt uten museumsavdelingens faglige støtte. Kulturminnene skal både bevares og forstås. Når fagmiljøet svekkes, rammes begge deler.

Beredskap krever både bevaring og kunnskap

Vi forvalter noen av Norges viktigste identitetsmarkører. Stavkirkene og de andre kulturminnene er både historiske kilder og sterke symboler. Det forutsetter at vi har kapasitet til å ramme de inn med faglighet og kunnskapsbasert formidling. Frivilligheten danner samtidig et daglig kringvern rundt våre og nasjonens kulturminner. Lokalt engasjement, kunnskap og tilhørighet gjør at noen følger med, tar ansvar og står opp for kulturminnene. Dette er også beredskap.

Beredskap handler både om å sikre bygningene og om å bevare kunnskapen om dem. Det krever faste fagfolk, kontinuitet og et tett samspill med frivillige. Museumstilskuddet bidrar til å sikre nettopp dette. Vi kan ikke ta vare på kulturarven ved å bevare bygningene og samtidig bygge ned fagmiljøet som holder historiene levende.

Behovet for langsiktig styrking

Fortidsminneforeningens museumsstrategi for 2024–2029 forutsetter gradvis økt finansiering og forsvarlig oppgaveløsning. Gjenoppretting av tilskuddet er vår førsteprioritet i årets budsjettbehandling, men løser ikke de dokumenterte behovene for styrking. Vi opprettholder derfor vårt tidligere innspill om en økning på 6 millioner kroner i 2027 som første trinn i en opptrapping. En varig finansieringsløsning må gi rom for denne styrkingen.

Vi trenger økt kapasitet på følgende områder:

1. **Bevaring og sikring.** Undersøke bygningenes tilstand, planlegge vedlikehold og forebygge skader, med beredskap for brann og andre hendelser. Slitasje, besøkspress og klimaendringer krever faglig oppfølging og kunnskap om hvor stor belastning kulturminnene tåler.
2. **Oppfølging av frivillige.** Styrke regional bemanning der vi har flest eiendommer, gi opplæring og praktiske verktøy samt midler som frivillige kan søke på til lokal museumsaktivitet. Frivillige skal kunne skape aktivitet uten å stå alene med stadig flere oppgaver.
3. **Formidling til publikum.** Videreutvikle tilbud til barn og unge, skoleopplegg, guideopplæring og digitale læringsressurser. Kulturminnene skal gi kunnskap om historie og være møteplasser i dag.
4. **Forskning og tilgang til samlingene.** Dokumentere og forske på kulturminnene, ta vare på gjenstander og gjøre arkivene tilgjengelige. Tilrettelegge for ekstern forskning på foreningens samlinger og tverrfaglige samarbeid. Arkivene er viktige kilder til norsk kulturminneverns historie. Deler av tegningsarkivet vi har sammen med Riksantikvaren, inngår i Norges dokumentarv, en nasjonal liste over særlig viktige dokumenter. Materialet må ordnes og digitaliseres.

Sikre driften mens en varig løsning avklares

Kuttet gjelder det særskilte museumstilskuddet, ikke alle offentlige tilskudd til foreningen. Andre tilskudd kan ikke erstatte driftsmidlene. Vi ber komiteen sikre finansieringen i årets budsjettbehandling, om nødvendig sammen med andre berørte komiteer. Ved en endring i hvordan museumsvirksomheten finansieres, må driften sikres i overgangen. En varig løsning hjelper lite hvis fagmiljøet forsvinner før den er på plass.

Forslag til verbalvedtak. Vi ber Stortinget gi regjeringen følgende oppdrag: «Stortinget ber regjeringen sikre en varig og forutsigbar finansiering av Fortidsminneforeningens museumsvirksomhet.»

Andre prioriteringer i statsbudsjettet

Kulturminnefondet, som støtter istandsetting av kulturminner, kuttet må reverseres og fondet bør styrkes. Tilskuddene utløser privat innsats og oppdrag for håndverkere over hele landet.

Vi ber også om 8 millioner kroner til oppstart av en nasjonal ordning for bygningsvernssentre under Riksantikvaren. Sentrene gir eiere råd og kompetanse om istandsetting og vedlikehold. Museumsdriften må ikke finansieres ved å svekke andre kulturmiljøtiltak.